

Практика підготовки вчителів для осіб із ПФОРА розвинулася від клінічної підготовки на базах закритих закладів, у яких вони знаходились, до «підприємства з доволі нечіткими кордонами» [2, с. 358]. Поглиблене дослідження викладання та навчання піднімає серйозні питання про якість підготовки вчителів спеціальної освіти та концептуальні моделі її організації з метою відповідати викликам сучасної освіти та уточненню самого поняття «вчитель» у оновленому його розумінні.

Список використаних джерел:

1. Шевцов А.Г. Освітні основи реабілітології. Київ: МП Леся, 2009. 484 с.
2. Brownell M.T., Sindelar P.T., Kiely M.T., Danielson L.C. Special Education Teacher Quality and Preparation: Exposing Foundations, Constructing a New Model. *Exceptional Children*. 2010, vol. 76, no. 3, pp. 357-377.
3. Heller K.W., Swinehart-Jones D. Supporting the Educational Needs of Students with Orthopedic Impairments. *Physical Disabilities: Education and Related Services*. 2003, vol. 22, n. 1, pp. 3-24.
4. Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004, Pub. L. No. 108-446, 118 Stat. 2647 (2004).
5. National Center for Education Statistics. The Condition for Education. 2018. Centre for Educational Statistics; U.S. Department of Education. 2018. Available at: https://nces.ed.gov/programs/coe/indicator_cgg.asp accessed 15 March 2021).
6. National Center for Education Statistics. Classification of Instructional Programs (CIP 2000). U.S. Department of Education. 2018. Available at: <https://nces.ed.gov/ipeds/cipcode/cipdetail.aspx?y=55&cipid=88123> (accessed 15 March 2021).

УДК: 378.091.12-027.22.: [316.6:159.9-051]

Огороднійчук Зоя,

кандидат психологічних наук, професор
кафедри спеціальної психології та медицини

Дубовик Олена,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри
спеціальної психології та медицини НПУ імені
М.П. Драгоманова

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНІНГУ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ЯКОСТЕЙ СПЕЦІАЛЬНОГО ПСИХОЛОГА

В даній статті автори знайомлять з дослідженням проблеми професійно орієнтованих особистісних якостей майбутнього спеціального психолога без якого не можуть успішно здійснюватися новітні ортопсихологічні та корекційно-розвивальні технології.

Вивчення проблеми професійно орієнтованих особистісних якостей спеціального психолога дозволило визначити їх структуру. Вона включає такі симптомокомплекси: когнітивно-рефлексивний представлений показниками: інтелект, індивідуальний стиль мислення, інтуїція, рефлексія; морально-етичний охоплює емпатійність, сензитивність, альтруїзм, моральність, відповідальність; комунікативно-афіліативний характеризується комунікативністю, афіліативністю, компетентністю, потребою у саморозвитку, самореалізації та самоповазі.

Провідні форми психологічного впливу на становлення професійно орієнтованих особистісних якостей майбутнього психолога спеціальних закладів освіти було реалізовано через активізацію тренінгових вправ, які спрямовані на: сформованість розуміння студентами власного професійного «Я», прийняття себе в професії; навчання долати професійні труднощі, керувати власним професійним розвитком; долучення до професійно-творчого становлення та розвитку індивідуально-особистісних якостей психолога спеціальних закладів освіти. Вказані завдання вирішувалися шляхом стимулювання до рефлексії та вербалізації учасниками тренінгів життєвих та професійних цінностей; аналізу переваг студентських і професійних ролей; відпрацювання навичок професійного спілкування; формування позитивної «Я-концепції» психолога; вирішення професійно-творчих завдань.

У відповідності з виділеними в дослідженні симптомокомплексами та їхніми складовими була розроблена програма тренінгу професійно-особистісного зростання студентів-психологів зазначеного напрямку. У процесі його реалізації було застосовано такі базові тренінгові методи: групові дискусії, ділові і рольові ігри, модифікації «мозкового штурму», «конференції ідей», метод аналізу конкретних ситуацій та психогімнастика.

Порівняльний аналіз даних констатувального та формувального етапів дослідження дозволив констатувати зміни в становленні професійно орієнтованих особистісних якостей студентів-психологів до та після формувального експерименту, які засвідчують, що вони набули необхідного рівня професійно орієнтованих особистісних якостей психолога спеціальних закладів освіти.

За результатами формувального експерименту були встановлені зміни в показниках складників досліджуваних якостей відповідно до встановлених рівнів, що дозволило виявити інтегральні особливості професійно орієнтованих особистісних якостей майбутнього психолога спеціальних закладів освіти, а саме: на високому рівні когнітивно-рефлексивний компонент виявлено в 32 % випадків, морально-етичний 36 % та комунікативно-афіліативний у 32 %; на середньому рівні когнітивно-рефлексивний сформований у 46 % досліджуваних, морально-етичний 50 % та комунікативно-афіліативний у 49 %; на низькому рівні 22 %, 14 % та 19 % відповідно.

Статистично доведено, що у структурі професійно орієнтованих особистісних якостей майбутніх психологів спеціальних закладів існують складні багаторівневі зв'язки між окремими особистісними якостями, які впливають на саморегуляцію професійної діяльності. Кількісні та якісні дані дозволили стверджувати, що залежно від вимог професії, в структурі зазначених якостей майбутнього психолога досліджуваної категорії виділяється стрижневий компонент – здатність до емпатії, що є умовою становлення високоморального фахівця. Водночас, інші професійно орієнтовані особистісні якості є значущими та підпорядковуються морально-етичному симптомокомплексу.

Результати проведеного дослідження дають підстави дійти висновку про те, що професійно орієнтовані особистісні якості майбутнього психолога спеціальних закладів освіти є такими характеристиками особистості, які підлягають впливу і формуванню у процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Оцінка ефективності запровадженої тренінгової програми здійснювалася на основі встановлення статистично значущих розбіжностей на констатувальному й контрольному етапах дослідження. Це дало змогу стверджувати, що розроблений тренінг професійно-особистісного зростання, в поєднанні з іншими методами професійного навчання складають ефективну систему комплексного впливу на процес становлення професійно орієнтованих особистісних якостей майбутнього психолога спеціальних закладів освіти.

Список використаних джерел:

1. Дубовик О. М. Вивчення професійно-особистісних якостей майбутніх спеціальних психологів / З. В. Огороднійчук, О. М. Дубовик // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць / Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України; за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 30. – С. 437–447.
2. Дубовик О. М. Технології проведення психологічних тренінгів для майбутніх психологів спеціальних закладів / О. М. Дубовик // Досвід України та країн Європейського Союзу у вирішенні актуальних проблем психології в сучасних соціально-політичних умовах : міжнар. наук.-практ. конф., 11 груд. 2015 р. / Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Київ, 2015. – С. 24.

УДК 159. 922. 76 – 056. 29 – 053. 4

Омельченко Ірина,

доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
(Київ, Україна)

Кобильченко Вадим,

доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями зору Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
(Київ, Україна)

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ ДІАГНОСТУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕРЦЕПЦІЇ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

На сучасному етапі становлення спеціальної психології актуальності набуває обґрунтування методичного арсеналу діагностування соціальної перцепції у старших дошкільників із дитячим церебральним паралічем (далі ДЦП). Методика діагностування соціальної перцепції ґрунтувалася на науково-теоретичних положеннях фактологічного та атрибутивного наукових підходів (О. Бодальов, Н. Васіна) [3] до дослідження соціальної перцепції у дошкільників із ДЦП.

Для розв'язання основних завдань дослідження соціальної перцепції було проведено чотири серії дослідження.

Перша серія була спрямована на вивчення конативного компонента соціальної перцепції: визначення мотивів активізації сприймання іншої людини (однолітка й дорослого) у дітей із ДЦП, а також виділення провідних потреб, які актуалізуються у процесі її спілкування з однолітками та дорослими.